

MARKNADSDOMSTOLEN

DOM

2009:13

2009-06-04

Dnr B 8/08

SÖKANDE

Konsumentombudsmannen (KO), Box 48,
651 02 KARLSTAD

MOTPART

Bank2 Bankaktiebolag,
Box 7824, 103 97 STOCKHOLM
Ombud: advokaten P-E. A.,
Advokatfirman Vinge KB, Box 1703,
111 87 STOCKHOLM

SAKEN

avtalsvillkor avseende krediter

DOMSLUT

Marknadsdomstolen förbjuder Bank2 Bankaktiebolag vid vite av sjuhundrafemtiotusen (750 000) kr att i kreditavtal med konsument använda avtalsvillkor som innebär att en särskild avgift för krediten utgår enligt en förutbestämd andel av beviljad kredit, eller väsentligen samma villkor, om inte avgiften avser en kostnad som Bank2 Bankaktiebolag har för just den ifrågavarande krediten.

Postadress
Box 2217
103 15 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls Torg 9

Telefon
08-412 10 30

E-post
mail@marknadsdomstolen.se
<http://www.marknadsdomstolen.se>

Telefax
08-21 23 35

Expeditionstid
måndag – fredag
09:00 – 15:00

YRKANDEN

KO har yrkat att Marknadsdomstolen ska förbjuda Bank2 Bankaktiebolag (Bank2) vid vite att i kreditavtal med konsument använda avtalsvillkor som innebär att en särskild avgift för krediten utgår enligt en förutbestämd andel av beviljad kredit, eller väsentligen samma villkor.

Bank2 har medgett yrkandet.

Parterna har yrkat att vardera parten ska bära sina rättegångskostnader.

GRUNDER OCH UTVECKLING AV TALAN

Parterna har anfört i huvudsak följande.

KO

Enligt Bank2:s webbplats erbjuder Bank2 produkterna *Bolån* och *Omstartslån*. På webbplatsen återfinns bl.a. rubrikerna ”*Villkor för Bolån*” och ”*Villkor för Omstartslån*” och under nämnda rubriker anges standardvillkor avseende dessa lån.

Under rubriken ”*Villkor för Bolån*” anges följande.

Kreditavgift	Minst 3 % på beviljat belopp
--------------	------------------------------

Under rubriken ”*Villkor för Omstartslån*” anges följande.

Kreditavgift	3 % på beviljat belopp**
(...)	

** 3 % på beviljat belopp, dock minst 6 000 kr.

Enligt dessa standardvillkor har *Bolånet* följaktligen en kreditavgift om minst 3 % på beviljat belopp. *Omstartslånet* har också en kreditavgift på 3 % på beviljat lån, dock minst 6 000 kr. Räntan för *Bolånet* anges för övrigt vara rörlig från 5,40 procent och för

Omstartslånet rörlig från 7,55 procent. Det minsta lånebeloppet för *Omstartslånet* är 50 000 kr. Det finns inte någon information på webbplatsen om vad kreditavgiften avser och inte heller några andra avtalsvillkor angående avgifter.

Bank2 har sedermera tagit bort de aktuella villkoren från sin webbplats, men uppgett att de fortfarande används i kreditavtal med konsument. Bank2 har vidare uppgett att villkoren inte alltid tillämpas enligt deras ordalydelse och att kreditavgiften i praktiken varierar mellan 0,5 och 3 procent av kreditbeloppet.

Avtalsvillkoren innebär att konsumenten får betala en kreditavgift på minst tre procent av beviljat belopp samt att konsumenten får betala en i förväg bestämd andel av det lånebelopp som Bank2 slutligen beviljar. Den avgift som konsumenten får betala varierar således i takt med lånets storlek, ju större kredit desto större avgift. Det kan tänkas att det i vissa fall kostar mer att bevilja en stor kredit, t.ex. med hänsyn till värderingskostnader, men det innebär inte per automatik att banken får olika direkta hanteringskostnader och inte heller att avgiften för en kredit ökar proportionerligt, krona för krona, med det lånade beloppet.

Bank2 har inte på ett godtagbart sätt kunnat redogöra för varför olika stora krediter skulle motivera olika kreditavgifter på sätt som villkoren anger. Således är dessa avtalsvillkor, oavsett om banken i praktiken sedan tillämpar annan procentsats, inte förenliga med 12 § konsumentkreditlagen (1992:830). Ett villkor som medför en avgift utifrån en förutbestämd procentsats av beviljad kredit kan heller aldrig sägas uppfylla kraven i 12 § konsumentkreditlagen. Den schablonisering vid avgiftsättningen som näringsidkaren tillåts använda har då otvivelaktigt missbrukats.

Mot bakgrund av ovanstående är de ifrågavarande avtalsvillkoren oskäligen mot konsumenten eftersom avgiftskonstruktionen strider mot 12 § konsumentkreditlagen. KO menar vidare att Marknadsdomstolen enligt 3 § lagen (1994:1512) om avtalsvillkor i konsumentförhållanden (AVLK) därför bör förbjuda villkoren eftersom ett sådant förbud ligger i konsumenternas intresse.

Att konsumentkreditlagen inte definierar begreppen ränta och avgift utgör inget hinder mot att bifalla yrkandet. 12 § konsumentkreditlagen återfinns under lagens avsnitt ”Ränta och avgifter”, vilket i sig tyder på skillnad mellan begreppen. I förarbetena förs samma resonemang (prop. 1991/92:83 s. 54f.) och således är avgifter, jämlikt lagens ordalydelse, något

annat än ränta. Yrkandet anknyter dessutom otvetydigt till 12 § konsumentkreditlagens ordalydelse samt till förarbetena (a prop. s. 55) och att det är fråga om avgifter framgår uttryckligen av yrkandet, likaså avgränsningen beträffande avgifter ”för krediten”.

Bank2

Bank2 bedriver bankrörelse, innefattande bl.a. utlåning. En grundläggande förutsättning för att kunna bedriva denna verksamhet är att Bank2 kan uppbära ränta på de krediter som beviljas.

Ett vitesförbud utformat i enlighet med yrkandet innebär att Bank2 inte skulle kunna ta ut ränta vid sin utlåning utan att bryta mot förbudet. Därmed torde ett yrkande med detta innehåll lagligen inte kunna bifallas. Någon annan alternativ tolkning av yrkandet är inte möjlig.

Det kan i och för sig finnas en principiell skillnad mellan ränta och avgift, men begreppen är inte definierade i lag eller annan relevant författning och de har inte heller klargjorts av KO. Inom skatterätten avses med ränta en kostnad för en kredit, dvs. det belopp låntagaren betalar till långivaren utöver kapitalbeloppet som ersättning för lånet. Med hänsyn till ovanstående är begreppen svåra att åtskilja. Vidare innehåller inte förbudsyrkandet, till skillnad från lagtexten, något uttryck som är avsett att exkludera ränta. Genom att gränsen mellan ränta och avgift är oklar skulle ett lånevillkor som är formulerat ”låntagaren ska för lånet erlägga en summa om 1 % av det lånade beloppet årligen” träffas av förbudsyrkandet trots att det knappast finns grund för att hävda att ett sådant villkor skulle strida mot den angivna föreskriften.

De aktuella avtalsvillkoren används inte längre. Bank2 fick nya ägare i juni 2008 och då gjordes en översyn av affärsmodellen och avgiftsstrukturen samt att förändringar genomfördes. När talan väcktes i detta mål var dessa villkor ändrade. De i det här målet aktuella avtalsvillkoren stred dock inte mot 12 § konsumentkreditlagen. Trots detta har Bank2 medgett att ett förbud meddelas i enlighet med yrkandet. Det finns visserligen behov av att klargöra skillnaden mellan ränta och avgift, men att försöka uppnå detta genom en process i Marknadsdomstolen innebär en kostnad som Bank2 inte kan åta sig. Dessutom används inte de påtalande avtalsvillkoren längre.

BEVISNING

KO har åberopat skriftlig bevisning.

DOMSKÄL

Målet rör avtalsvillkor avseende krediter och KO har gjort gällande att Bank2:s avtalsvillkor strider mot 12 § konsumentkreditlagen (1992:830) och således är oskäligen enligt 3 § lagen (1994:1512) om avtalsvillkor i konsumentförhållanden (AVLK) och därmed ska förbjudas. Bank2 har medgett yrkandet om förbud men uppgett att bolaget inte har brutit mot 12 § konsumentkreditlagen.

Med hänsyn till målets indispositiva karaktär är Marknadsdomstolen inte bunden av Bank2:s medgivande utan har att göra en självständig prövning av yrkandet.

Enligt 3 § AVLK kan Marknadsdomstolen pröva om ett avtalsvillkor som en näringsidkare använder vid erbjudande av varor, tjänster eller andra nyttigheter till konsumenter, med hänsyn till pris och övriga omständigheter, är oskäligt mot konsumenten. Om så är fallet får Marknadsdomstolen förbjuda näringsidkaren att i framtiden i liknande fall använda samma eller väsentligen samma villkor, om förbudet är påkallat från allmän synpunkt eller annars ligger i konsumenternas eller konkurrenternas intresse. Vidare stadgas att ett förbud ska förenas med vite, om detta inte av särskilda skäl är obehövligt. Bland avtalsvillkor som kan anses oskäligen och därmed förbjudas av Marknadsdomstolen kan urskiljas villkor som strider mot tvingande konsumentskyddande lagstiftning, vilket konsumentkreditlagen är ett exempel på.

Enligt 12 § första stycket konsumentkreditlagen är kredittagaren skyldig att, utöver eller i stället för ränta, betala särskild ersättning för krediten (avgift) endast om sådan ersättning avser kostnader som kreditgivaren har för krediten och om avgiften har angetts särskilt i avtalet. En förutsättning för att kreditgivaren ska ha rätt att ta ut särskilda avgifter för krediten är således att avgiften avser en kostnad som kreditgivaren har för just den ifrågasatta krediten. Bestämmelsen infördes vid den nu gällande konsumentkreditlagens tillkomst och motiverades med att det fanns behov av att förstärka konsumentskyddet eftersom det blivit allt vanligare med olika typer av avgifter för krediter och dessa avgifter medfört vissa nackdelar från konsumentskyddssynpunkt. Bland annat ansågs avgifterna många

gångerna göra det svårt för konsumenterna att bedöma den verkliga kostnaden för en kredit och att jämföra olika krediter. Det fanns också skäl att tro att avgifterna kunde tendera att i någon mån fördyra krediterna för konsumenterna. Syftet med den aktuella regleringen i 12 § har därtill varit att begränsa kreditgivares möjligheter att ersätta ränta med avgifter (prop. 1991/92:83 s. 53 ff.).

Att ett påtalat avtalsvillkor upphört att tillämpas utgör inte något hinder mot en prövning av dess skälighet. Villkoren ska bedömas efter sin lydelse och innebörd. Att de kan ha tillämpats på ett sätt som avviker från denna saknar betydelse för prövningen av deras skälighet (jfr MD 1977:1).

Marknadsdomstolens bedömning

Det Marknadsdomstolen har tagit ställning till är således om Bank2:s avtalsvillkor, innebärande att avgift utgår med en förutbestämd andel av beviljad kredit, dvs. en procentuell sats som ökar proportionerligt mot ökningen av kreditbeloppet, är oskäliga och därmed ska förbjudas.

De i målet påtalade avtalsvillkoren har funnits på Bank2:s webbplats. Enligt denna har *Bolånet* en kreditavgift om minst 3 % av beviljat lånebelopp och *Omstartslånet* en kreditavgift på 3 % av beviljat lånebelopp, dock minst 6 000 kr. Därtill kommer en rörlig ränta på respektive kredit.

En näringsidkare får endast ta ut avgifter, vid sidan av – eller i stället för – ränta, för kostnader som är hänförliga till hanteringen av krediten, dvs. om resursen används för hanteringen av den ifrågasvarande krediten. Det saknas direkta bestämmelser om vilka typer av kostnader som kan anses utgöra kostnader för krediten, men till denna typ av kostnader torde bl.a. uppläggningskostnader, kostnader för värdering av säkerheter och aviseringskostnader höra. Det kan antas uppkomma i stort sett samma kostnader för en mindre kredit som för en större med visst avsteg som kan hänföra sig till t.ex. värderingskostnaderna vid beviljande av riktigt stora krediter. Således kan olika stora krediter medföra viss skillnad, dock inte en proportionerlig ökning per lånad krona. Detta förhållande ska avspeglas i prissättningen mot kredittagarna (a prop. s. 54 och 118).

Vad gäller bevisbördan är det endast kreditgivaren själv som har full kännedom om vilka kostnader som är förknippade med verksamheten. Det måste därför ankomma på kreditgivaren att styrka att de avgifter som tas ut för krediten är hänförliga till just den aktuella krediten (MD 2008:3). Bank2 har inte styrkt att de avgifter som tas ut för respektive kredit motsvaras av sådana direkta kostnader och att dessa ökar proportionerligt per lånad krona. Vid sådant förhållande har Marknadsdomstolen att utgå från att Bank2 använder sig av avgifter för att täcka även sådana kostnader som inte utgör direkta kostnader för krediten. Med hänsyn härtill strider bolaget utformning av avtalsvillkoren mot bestämmelsen i 12 § konsumentkreditlagen. Då nämnda bestämmelse utgör tvingande konsumentskyddande lagstiftning är avtalsvillkoren avseende avgifterna att anse som oskäliga enligt 3 § AVLK. Det aktuella avtalsvillkoren är standardvillkor som används till alla kunder vid Bank2:s *Omstartslån* och *Bolån*. På grund av detta och då det är påkallat från allmän synpunkt ska Bank2 förbjudas att i framtiden använda nämnda eller väsentligen samma villkor. Förbudet bör få den utformning som framgår av domslutet. Det saknas skäl att inte förena förbudet med vite.

Rättegångskostnader

Handläggningen av mål enligt AVLK regleras dels i nämnda lag, dels i lagen (1970:417) om marknadsdomstol m.m. Dessa lagar saknar särskilda bestämmelser om parts rätt att få ersättning för sina rättegångskostnader i anledning av rättegång i Marknadsdomstolen. Mot bakgrund av nu angivna förhållanden finner Marknadsdomstolen att yrkanden om rättegångskostnader inte lagligen kan bifallas (jfr MD 2002:23 och 2006, notis 5).

På Marknadsdomstolens vägnar

C H Fallenius

Ledamöter: Christer Fallenius, ordförande, Ingrid Larén Marklund, Maria Jacobsson och Anders Stenlund. Enhälligt

Sekreterare: Anna Söderberg Ziesnitz